

„Złap byka za rogi”

CZYLI OSWOIĆ DYSLEKSJĘ

Dzieci z dysleksją

Choć na ogół są inteligentne, z zasady mają kłopoty z czytaniem, piszą „jak kura pazurem”, nagminnie robią błędy ortograficzne, mylą w wymowie podobnie brzmiące głoski, a w pisaniu mylą podobnie wyglądające litery.

Dysleksja nie jest chorobą, którą można wyleczyć, nie jest to również coś, z czego się "wyrasta".

Dyslektycy uczą się radzić sobie ze swoimi problemami w większym lub mniejszym stopniu, w zależności od cech osobowościowych i pomocy, jaką otrzymują w domu i szkole.

Wszyscy oni napotykają na różnego typu trudności w życiu. Większość z nich wypracowuje strategie przystosowawcze, dzięki którym dają sobie radę. Mimo to problemy mogą się ponownie ujawniać w sytuacjach stresowych.

Dysleksja rozwojowa

Są to **specyficzne trudności** w czytaniu i pisaniu u dzieci o prawidłowym rozwoju umysłowym. Spowodowane są one zaburzeniami niektórych funkcji poznawczych i motorycznych i ich integracji, uwarunkowanymi nieprawidłowym funkcjonowaniem układu nerwowego.

Specyficzne trudności edukacyjne

Specyficzne trudności edukacyjne występują w zakresie:

- czytania - **dysleksja**
 - ortograficznego pisania - **dysortografia**
 - techniki pisania i kaligrafii - **dysgrafia**
 - liczenia – **dyskalkulia**
-

Dysleksja

Trudności w czytaniu, przejawiające się **zaburzeniami tempa i techniki czytania** oraz stopnia rozumienia treści

Dysortografia

Jest pojmowana jako zespół **trudności** towarzyszących opanowaniu **poprawnej pisowni wyrazów**. Dziecko popełnia różnego rodzaju błędy, w tym ortograficzne, mimo dobrej znajomości zasad pisowni.

Gupia

Dyzortografia !!!

Dysgrafia

Dotyczy **zaburzeń sfery graficznej pisma**. Dziecko ma trudności w procesie nabywania sprawności pisania, pojmowanej jako czynność. Charakteryzuje się niskim poziomem graficznym pisma – dziecko kreśli tzw. „brzydkie litery”, nierówne w stosunku do całego wyrazu, bardzo często ma problemy z utrzymaniem się w liniaturze. Cechy charakterystyczne to „pismo rozchwiane”, zaburzony kształt liter, brak połączeń międzyliterowych, pomijanie znaków interpunkcyjnych, pisanie liter drukowanych

Pismo dysgrafika

Lekcja
Temat: Przygotujemy się do dyktanda
Grybobranie
Trzech przyjaciół poszli uważnie do lasu na grzyby.
Gdy weszli do ciemnego lasu widzieli dużo dużych zwierząt.
Głaz zobaczył wywiórkę,
Jerzy zobaczył jeża a Przemek zamek.
Chłopcom tak spodobało się oglądanie zwierząt, że zapomnieli o zbieraniu grzybów.

Lekcja
Temat: Przygotujemy się do dyktanda

Grybobranie
Trzech przyjaciół poszli uważnie do lasu na grzyby. Gdy weszli do ciemnego lasu widzieli dużo dużych zwierząt. Głaz zobaczył wywiórkę. Jerzy zobaczył jeża a Przemek zamek. Chłopcom tak spodobało się oglądanie zwierząt, że zapomnieli o zbieraniu grzybów

Dyskalkulia

Zjawisko obejmujące **problemy w przyswojeniu wiedzy i umiejętności matematycznych**. Dziecko charakteryzuje się niskim poziomem rozumowania operacyjnego, ma kłopoty z przyswojeniem pojęć abstrakcyjnych, np. liczba, wielkość, proporcje.

Przyczyny dysleksji

Powstało wiele teorii, koncepcji próbujących wyjaśnić pojęcie dysleksji:

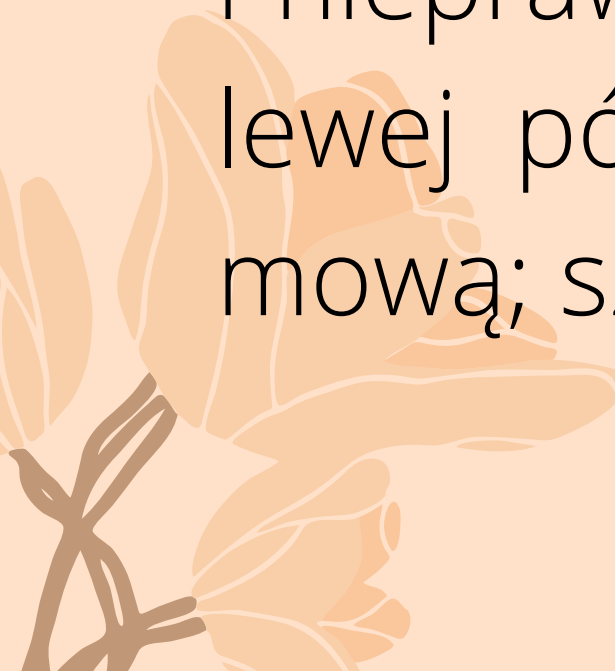
Koncepcja genetyczna – (20% - 30%) przyczyną zaburzeń i podłożem trudności w czytaniu i pisaniu są geny przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest to dziedziczność dysleksji.

Koncepcja opóźnionego dojrzewania układu nerwowego – uważa się, że zaburzenia dyslektyczne są związane ze spowolnieniem dojrzewania ośrodkowego układu nerwowego, spowodowanym przez takie czynniki jak geny, hormony

Koncepcja organiczna - głosi, że przyczyną dysleksji są mikrouszkodzenia, tych okolic mózgu, które szczególnie uczestniczą w procesie czytania i pisanie. Związane jest to ze szkodliwymi czynnikami chemicznymi, fizycznymi i biologicznymi oddziałującymi na OUN w okresie okołoporodowym.

Koncepcja hormonalna - przyczynę dysleksji upatruje w niedokształceniu struktury niektórych okolic kory mózgowej i nieprawidłowym modelu rozwoju mózgu, tzn. zablokowaniu rozwoju lewej półkuli mózgowej, czyli tej, która szczególnie jest związana z mową; szkodliwym czynnikiem może być nadprodukcja testosteronu.

Koncepcja psychogenna – upatruje przyczynę w zaburzeniach emocjonalnych spowodowanych przez lęk i stres, urazy psychiczne. W większości przypadków można mówić o wzajemnym sprzężeniu różnych czynników, które oddziałują na rozwój procesów poznawczych (sposobezegania i języka), motoryki i integracji tych funkcji. Ze słabiej zaznaczoną dysleksją mamy do czynienia, gdy jest ona efektem dziedziczenia lub zaburzeń o wąskim zakresie.

Typy dysleksji

Według M. Bogdanowicz i D. Bakker

Typy dysleksji wg. M. Bogdanowicz

Dysleksja typu wzrokowego – u której podłoża leżą zaburzenia percepcji i pamięci wzrokowej oraz koordynacji wzrokowej – ruchowej.

Dysleksja typu słuchowego – uwarunkowana zaburzeniami percepcji i pamięci słuchowej (powiązana z zaburzeniami funkcji językowych)

Dysleksja integracyjna – kiedy to poszczególne funkcje nie wykazują zakłóceń, natomiast zaburzona jest ich koordynacja (integracja percepcyjno – motoryczna)

Dysleksja typu mieszanego – gdy występują zaburzenia zarówno w percepcji wzrokowej, jak i słuchowej.

Typy dysleksji wg. D. Bakker

Dysleksja typu L – czyli typ lingwistyczny – uczeń potrafi szybko czytać, ale popełnia mnóstwo błędów.
Czynność czytania – dominuje półkula lewa.

Dysleksja typu P – czyli typ percepcyjny – uczeń czyta bardzo wolno, ale popełnia mało błędów.
Czynność czytania – dominuje prawa półkula mózgu

Symptomy ryzyka dysleksji

Symptomy ryzyka dysleksji można dostrzec w kolejnych etapach rozwojowych. Ich zakres wzrasta w miarę rozwoju dziecka i poszerzania się jego aktywności. Do rozpoznania zagrożenia dysleksją nie wystarczy stwierdzenie jednego objawu.

Wiek niemowlęcy (0-1 rok życia)

- w wieku niemowlęcym dzieci z grupy ryzyka dysleksji wykazują opóźnienie w rozwoju mowy i rozwoju ruchowym
- nie raczkują lub mało raczkują, gorzej utrzymują równowagę w postawie siedzącej i stojącej
- później niż u rówieśników pojawiają się u nich takie osiągnięcia rozwojowe jak wypowiedanie pierwszych słów, zdań prostych i złożonych
- późno zaczynają chodzić, biegać
- minimalne dysfunkcje neurologiczne, jak np. obniżony tonus mięśniowy, utrzymujące się pierwotne odruchy wrodzone, które powinny zaniknąć do końca 1-go roku życia

Wiek poniemowlęcy (2-3 lata)

- opóźniony rozwój ruchowy, dzieci mają trudności z utrzymaniem równowagi, automatyzacją chodu – później zaczynają chodzić i biegać
- opóźniony rozwój motoryki rąk – dzieci są mało zręczne manualnie – są nieporadne w samoobsłudze, mało sprawne w zabawach manipulacyjnych
- opóźnienie rozwoju grafomotorycznego, dzieci nie próbują same rysować
- opóźnienie rozwoju mowy – dzieci później wypowiadają pierwsze słowa

Wiek przedszkolny (3-5 lat)

- mała sprawność ruchowa w zakresie całego ciała: dziecko słabo biega, ma trudności z utrzymaniem równowagi, niezdarne w ruchach, źle funkcjonuje w zabawach ruchowych, z trudem uczy się jeździć na rowerku trzykołowym.
- mała sprawność ruchowa rąk: trudności i niechęć do samoobsługi np. zapinania guzików, sznurowania butów, zabaw manipulacyjnych takich jak nawlekanie koralików; źle trzyma ołówek, rysując - za mocno lub za słabo go naciska

- słaba koordynacja wzrokowo-ruchowa: budowanie z klocków sprawia mu trudność, rysuje niechętnie i prymitywnie. Nie umie narysować koła jako 3-latek, kwadratu i krzyża - jako 4-latek, trójkąta - jako 5-latek
- opóźniony rozwój mowy, nieprawidłowa artykulacja głosek, przekręcanie wyrazów, długie posługiwanie się neologizmami, trudności z zapamiętywaniem i przypominaniem nazw, trudności z nauką krótkich piosenek i wierszyków, problemy z budowaniem wypowiedzi (używanie głównie równoważników zdań oraz zdań prostych, mały zasób słownictwa)
- opóźniona lateralizacja – brak przejawów preferencji jednej ręki

Klasa "0" (6 lat)

- obniżona sprawność ruchowa: uczeń słabo biega, skacze, ma trudności z uczeniem się jazdy na nartach, rzucaniem i chwytaniem piłki.
- trudności z wykonywaniem precyzyjnych ruchów w zakresie samoobsługi np. z zawiązywaniem sznurowadeł na kokardkę, używaniem widelca, nożyczek.
- opóźnienie rozwoju lateralizacji: mimo prób ustalenia ręki dominującej, nadal jest oburęczne.

- opóźnienie orientacji w schemacie ciała i przestrzeni: ma trudności ze wskazywaniem na sobie części ciała, określając je terminami: prawe - lewe (np. prawa i lewa ręka, noga, ucho). Nie umie określić kierunku na prawo i na lewo od siebie (np. droga na prawo, drzwi)
- trudności z zapamiętywaniem wiersza, piosenki, więcej niż jednego polecenia w tym samym czasie: trudność z zapamiętywaniem nazw, mylenie nazw zbliżonych fonetycznie
- trudność z zapamiętywaniem materiału uszeregowanego w serie i sekwencje, takiego jak nazwy dni tygodnia, pór roku, kolejnych posiłków i szeregi cyfrowe

- trudności w różnicowaniu głosek podobnych (np. z-s, b-p, k-g)
- trudności z wydzieleniem sylab i głosek ze słów, ich syntetyzowaniem oraz manipulowaniem ze strukturą fonologiczną słów (np. odszukaj słowa ukryte w nazwie "lewkonია", wymyśl rym do słowa "kotek", o czym myślę: Baba ... aga)
- trudności w orientacji w czasie np. określaniu pory roku, dnia, godziny na zegarze
- pierwsze próby pisania – częste pisanie liter i cyfr zwierniadlane oraz odwzorowywanie wyrazów, zapisując je od strony prawej do lewej.
- trudności w nauce czytania (np. czyta bardzo wolno; najczęściej głoskuje i nie zawsze dokonuje poprawnej, wtórnej syntezy, przekręca wyrazy, nie rozumie przeczytanego tekstu)

Wiek szkolny (klasy I-III)

MOTORYKA DUŻA – mała sprawność ruchowa całego ciała (uczeń słabo biega, skacze, ma trudności z nauczeniem się jeździć na dwukołowym rowerze, wrotkach, łyżwach, nartach, niechętnie uczestniczy w zabawach ruchowych i lekcjach wychowania fizycznego, ma trudności z wykonaniem ćwiczeń równoważnych, jak chodzenie po linii, stanie na jednej nodze i/lub wymagających sekwencji ruchowych np. układów gimnastycznych i tanecznych)

MOTORYKA MAŁA – obniżona sprawność ruchowa rąk (nie opanowane w pełni czynności samoobsługowe związane z ubieraniem się, myciem i jedzeniem, zapinaniem małych guzików, wiązaniem sznurowadła na kokardkę, używaniem noża i widelca, dziecko ma małą sprawność manualną – trudności z wykonywaniem precyzyjnych ruchów w czasie zajęć szkolnych /np. używanie nożyczek/

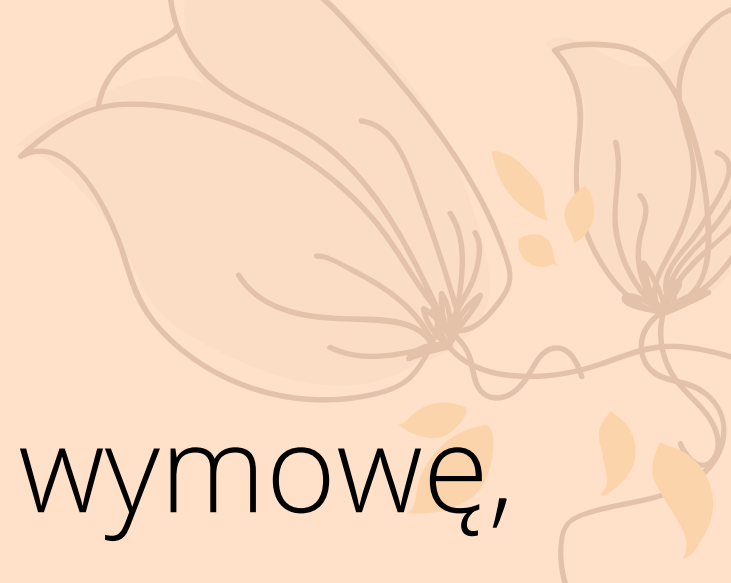
KOORDYNACJA WZROKOWO – RUCHOWA - trudności z rzucaniem do celu i chwytaniem, brzydtko i niechętnie rysuje, pisze, nie mieści się z pismem w liniaturze, zagina „ośle uszy”, nieprawidłowo trzyma ołówek, długopis w palcach, zbyt mocno go przyciska /ręka się męczy, ma trudności z rysowaniem szlaczków w liniaturze zeszytu, odtwarzaniem złożonych figur geometrycznych, np. z rysowaniem rombu / w wieku 6 – 7 lat/

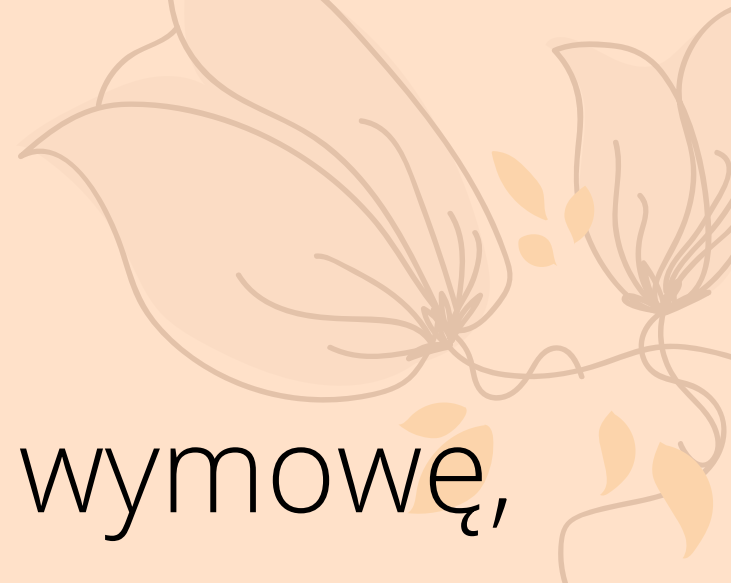
FUNKCJE WZROKOWO – PRZESTRZENNE – uczeń ma trudności z wyróżnianiem elementów z całości i/lub z ich syntetyzowaniem w całość, np. podczas budowania według wzoru konstrukcji z klocków, układania mozaiki, ma trudności z wyodrębnianiem szczegółów różniących dwa obrazki, z trudem odróżnia podobne kształty /np. litery m-n, l – t – ł/, z trudem odróżnia identyczne kształty, inaczej położone w przestrzeni /np. litery p – g – b – d/, myli wyrazy: od i do.

FUNKCJE SŁUCHOWO – JĘZYKOWE - ma wadliwą wymowę, przekręca złożone wyrazy /przestawia sylaby i głoski/, używa sformułowań niepoprawnych pod względem gramatycznym; ma trudności z poprawnym stosowaniem wyrażen przyimkowych: nad – pod, za – przed, wewnątrz, na zewnątrz/, wykazuje trudności w różnicowaniu podobnych głosek /np: s – z, p – b, g – k/, ma trudności z dokonywaniem operacji analizy, syntezy, dodawania, opuszczania, zastępowania, przestawiania głosek, sylab

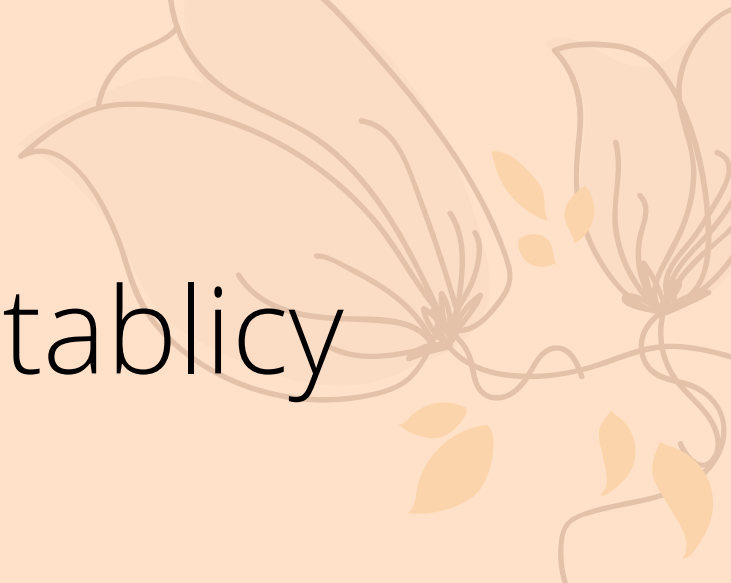

FUNKCJE SŁUCHOWO – JĘZYKOWE - ma wadliwą wymowę, przekręca złożone wyrazy /przestawia sylaby i głoski/, używa sformułowań niepoprawnych pod względem gramatycznym; ma trudności z poprawnym stosowaniem wyrażen przyimkowych: nad – pod, za – przed, wewnątrz, na zewnątrz/, wykazuje trudności w różnicowaniu podobnych głosek /np: s – z, p – b, g – k/, ma trudności z dokonywaniem operacji analizy, syntezy, dodawania, opuszczania, zastępowania, przestawiania głosek, sylab

Symptomy dysleksji u młodzieży

- wolne tempo czytania i nadal brak płynności
 - nieprawidłowe odczytywanie słów lub całych informacji
 - dalsze trudności w poprawnym zapisie słów
 - nieestetyczne pismo, czasami zupełnie nieczytelne
 - kłopoty z planowaniem, organizacją i układaniem w sekwencje
 - nieumiejętność streszczania tekstu i selekcji informacji
 - związane wypowiedzi pisemne (krótkie, nierozwinięte wypracowania, czasem nie na temat)
-

-
- trudności z robieniem notatek i przepisywaniem z tablicy
 - unikanie zadań związanych z czytaniem i pisanem
 - słaba pamięć, wolne zapamiętywanie nowych treści
 - mylenie niektórych liter lub wyrazów
 - kłopot z szybkim nazywaniem przedmiotów lub przypominaniem sobie informacji
 - mylenie znaków i symboli (matematyka, fizyka, chemia)
 - słaba orientacja na mapie i w przestrzeni
 - niska samoocena z powodu powolnych postępów
-

Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych

Przykładowe działania ze wszystkich przedmiotów

- Zmniejszenie ilości, stopnia trudności o obszerności zadań wykonywanych zarówno w klasie, jak i w domu;
- Zadawanie do domu tyle, ile uczeń jest w stanie samodzielnie wykonać;
- Dzielenie materiału na mniejsze partie, wyznaczania czasu na ich opracowanie i odpytywanie;
- Wydłużanie czasu na odpowiedzi i prace pisemne;
- Odwoływanie się do znanych sytuacji z życia codziennego;
- Ocenianie osiągnięć ucznia wedle jego możliwości;
- W miarę możliwości jak najczęściej podchodzić do ucznia podczas samodzielnej pracy w celu udzielenia dodatkowej pomocy, wyjaśnień;

- Odpytywanie po uprzedzeniu: kiedy i z czego dokładnie uczeń będzie pytany;
- Podawanie poleceń w prostszej formie;
- Mobilizowanie do wysiłku i ukończenia zadania;
- Tworzenie atmosfery życzliwości i bezpieczeństwa, dbanie o prawidłowe relacje z rówieśnikami;
- Przekazanie informacji słownie i za pomocą konkretów;
- Utrwalenie zdobytych wiadomości i umiejętności poprzez częste powtarzanie i przypominanie;

-
- Pomoc podczas wypowiedzi ustnych w doborze słownictwa, naprowadzenie poprzez pytania pomocnicze;
 - Błędów nie omawiać wobec całej klasy;
 - Nie wyrywać do natychmiastowej odpowiedzi, dawać więcej czasu na zastanowienie się;
-

Pomoene linki

- **Ministerstwo Edukacji Narodowej**
<http://www.men.gov.pl/>
- **Rzecznik Praw Dziecka**
<http://www.brpd.gov.pl/>
- **Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej**
<http://www.mpips.gov.pl/>
- **Ministerstwo Zdrowia**
<http://www.mz.gov.pl/>

-
- **Reedukacja. pl – internetowy serwis pedagogiczny**

<http://www.reedukacja.pl/Default.aspx?Category=0>

- **Ortograffiti Program Edukacyjno – Terapeutyczny**

<http://www.ortograffiti.pl/>

- **Szkoła Przyjazna Uczniom z Dysleksją**

<http://www.pom.szkolaprzyjazna.pl/>

-
- **Stowarzyszenie Rodzice w Edukacji**

<http://www.rodzicewedukacji.pl/>

- **Ośrodek Rozwoju Edukacji**

<http://ore.edu.pl/>

- **Polskie Towarzystwo Dysleksji**

<https://www.ptd.edu.pl/>

Przykładowa literatura

Polecana przez Polskie Towarzystwo Dysleksji

-
- Bogdanowicz M., Metoda dobrego startu w pracy z dzieckiem od 5 do 10 lat, Warszawa 1985.
 - Bogdanowicz M., Metoda Dobrego Startu, Warszawa 1999.
 - Bogdanowicz M., METODA DOBREGO STARTU we wspomaganiu rozwoju, edukacji i terapii pedagogicznej, Gdańsk 2014.
 - Bogdanowicz M., Leworęczność u dzieci, Warszawa 1989.
 - Bogdanowicz M., O dysleksji, czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu – odpowiedzi na pytania rodziców i nauczycieli, Lubin 1994.
 - Bogdanowicz M., Ryzyko dysleksji. Problem i diagnozowanie. Skala Ryzyka Dysleksji wraz z normami dla klas 0 i I, Gdańsk 2005.
-

- Bogdanowicz M., Ryzyko dysleksji, dysortografii i dysgrafii. Skala Ryzyka Dysleksji wraz z normami dla klas I i II, Gdańsk 2011.
- Bogdanowicz M., Integracja percepcyjno-motoryczna. Teoria – diagnoza – terapia, Warszawa 2000.
- Bogdanowicz M., Psychologia kliniczna dziecka w wieku przedszkolnym, Warszawa 1991.
- Bogdanowicz M., Terapia pedagogiczna. Przewodnik bibliograficzny, Gdańsk 2005.
- Bogdanowicz M., Portrety nie tylko sławnych osób z dysleksją, Gdańsk 2008.
- Bogdanowicz M., Kalka D., Sajewicz-Radtke U., Radtke B., Karasiewicz K., Bateria metod diagnozy przyczyn niepowodzeń szkolnych. Podręcznik. Gdańsk 2008.
- Bogdanowicz M. (opr.) Terapia pedagogiczna. Przewodnik bibliograficzny, Gdańsk 2005.

Dziękuję za uwagę

Zebrata i opracowała

pedagog specjalny - mgr Dorota Wojciechowska

Szkoła Podstawowa nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Kutnie

